

El nou codi de procediment civil

Xavier ESPOT i ZAMORA

El procés de codificació legal es fonamenta en la necessitat de proveir la societat d'un conjunt de normes agrupades per matèries que regulin de forma clara i eficaç tots els aspectes relatius a les mateixes normes. En aquest impuls codificador tenen una especial importància les lleis processals, que regulen la substanciació dels procediments que serveixen als ciutadans per tal de fer efectiu el dret a la jurisdicció que consagra l'article 10 de la nostra Constitució, i que atorga als ciutadans el dret a obtenir una decisió fonamentada en dret i a un procés degut, substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei. Així doncs, al nostre país la defensa en judici dels drets substantius ordinaris dels ciutadans ha estat elevada al rang de dret fonamental, que exigeix l'existència d'un procés degut que respecti els drets i interessos de totes les parts del procés i que finalitzi amb una decisió al més justa possible. És la recerca d'aquesta finalitat que fonamenta l'elaboració del nou codi de procediment civil que ha impulsat el Govern i que permetrà a Andorra disposar d'una regulació processal bàsica tant del procés civil com penal.

L'impuls codificador a Europa data de mitjan segle XIX, quan, arran dels canvis polítics i econòmics que s'esdevenien als països europeus, es van començar a redactar codis substantius i processals que donessin seguretat i transparència tant al marc jurídic substantiu com als procediments d'enjudiciament, al tomb de normes estructurades, modernes i conegudes per tots els intervinents en els procediments judicials. Andorra no es va afegir en aquell moment a l'impuls codificador, però va començar a fer-ho l'any 1989, amb l'aprovació del primer Codi de Procediment Penal, i demostra voler seguir apostant pel procés codificador amb l'elaboració del codi de procediment civil, quan en molts països les originàries lleis vuit-centistes han hagut de ser modificades davant la necessitat d'adaptar-les a les noves realitats, sensibilitats i, naturalment, als canvis tecnològics. Són notoris i evidents, en aquest sentit, els profunds canvis soferts en les societats modernes que requereixen procediments respectuosos amb els drets

fonamentals i a la vegada àgils i senzills, i prescindir de formalitats vàcues i tràmits innecessaris que impedeixen i dificulten el dret de demanar i l'activitat d'impartir justícia. En aquest sentit, les normes processals han de servir de vehicle formal per impulsar, substanciar i resoldre les demandes dels ciutadans en un temps raonable i mitjançant un sistema procedimental que permeti als tribunals de justícia dictar sentències fonamentades que posin fi als litigis i compleixin la finalitat atorgada al sistema judicial en un Estat modern, que no és cap altra que la de dirimir les disputes afavorint així la pau social.

En aquest moment, Andorra té un dèficit en aquesta matèria en disposar, com a mínim en matèria processal civil, d'una regulació fragmentada i no completament adaptada al nou marc constitucional que es va començar a desplegar l'any 1993, amb la Llei qualificada de la Justícia, que va establir les bases del sistema de justícia andorrà de conformitat amb els principis enunciats a la Constitució. Aquesta llei fonamental va ser complementada per la Llei transitòria de procediments judicials, amb una clara vocació de servir de pont entre l'antic i el nou sistema d'enjudiciament civil que havia de ser promulgat, com es desprèn de l'exposició de motius, segons la qual, i cito textualment, "és obvi que s'haurà de procedir a l'elaboració d'una Llei general de Procediments que contempli de manera total, coherent i harmònica la totalitat dels mateixos, essent pensats amb unitat de criteri científic, tècnic i polític. Tal tasca, per la seva magnitud tècnicojurídica i complexitat és preferible deixar-la a la nova legislatura". Per tant, és des d'aquesta premissa i perspectiva que s'ha endegat la tasca d'elaboració del codi processal civil, per intentar, ja ben entrats al segle XXI, que doni resposta les necessitats socials actuals en mèrits d'una llei moderna i útil. És per aquest motiu que hem volgut comptar amb experts de dret processal així com amb els intervinents directes a l'hora d'impartir justícia, a saber els batlles i magistrats, els membres del Ministeri Fiscal i els advocats andorrans. Tots, en el marc d'una comissió constituïda a l'efecte, estan treballant i aportant les seves consideracions, propostes i necessitats en relació amb un text que desitgem que permeti que el servei de la justícia tingui la consideració social que es mereix i que els ciutadans esperen.

L'elaboració del codi de procediment civil pretén proveir el nostre país d'una nova regulació processal fonamentada en criteris científics i tècnics, i amb especial atenció als eixos següents. En primer lloc, el respecte a la tradició jurídica andorrana així com a les tradicions jurídiques dels nostres països veïns, que, en definitiva, responen a una mateixa influència i àmbit al qual Andorra també pertany. En aquest sentit, si bé és cert que les lleis processals acostumen a no ser tan dipositàries de tradicions jurídiques com les lleis substantives que regulen, per exemple, l'herència o l'adquisició i transmissió de béns, hi ha denominacions, costums forenses i formes que s'han volgut conservar seguint allò establert en la Constitució i en la Llei qualificada de la Justícia, com ara l'inusual termini processal de tretze dies que constitueix una singularitat del dret Processal andorrà. També s'ha volgut atendre la tradició jurídica comparada, especialment dels sistemes processals dels nostres veïns, sense perjudici d'elaborar una norma pròpia i genuïnament andorrana que contingui una regulació estructurada i eficaç destinada a ser un bon instrument de resolució de conflictes en l'àmbit civil. En aquest sentit, cal destacar l'aposta decidida per la introducció en la llei de les noves tecnologies en les comunicacions processals i també en la documentació de les actuacions.

D'altra banda, l'estructura de la llei es fonamenta en la regulació ordenada i consecutiva de les

institucions i normes processals respectant el desenvolupament natural d'un judici. En efecte, el codi començarà amb un primer títol dedicat als principis rectors dels procediments judicials, en què es volen regular qüestions essencials com el principi d'audiència, l'impuls processal, la bona fe i el frau processal o el principi de preclusió. En aquest sentit cal assenyalar que el codi establirà la plena observança dels principis processals juridiconaturals del procés com són els d'audiència i igualtat de les parts. Quant als principis tècnics del procés civil, s'han de basar, ineludiblement, en el principi dispositiu i d'aportació de part, que garanteixen la vigència del principi de contradicció de les parts. També es preveurà que el procés civil estigui regit pel principi d'oralitat, en especial en el decurs de la primera instància.

A continuació es pretén que la llei desplegui les normes processals amb un absolut sentit pràctic que n'afavoreixi l'enteniment i l'exercici del dret. Cal destacar la regulació de dos blocs de normes: d'una banda, les dedicades a les institucions processals que podríem anomenar complementàries, i de l'altra, la regulació del judici ordinari. En el primer bloc de normes es volen regular els actes processals, les parts, la competència judicial, les activitats prèvies a la demanda (incloses les diligències preliminars, activitats de prova i també les mesures cautelars) i l'acumulació d'accions i de processos. En el segon bloc es pretén regular pròpiament el judici ordinari, que s'estructurarà amb un desplegament normatiu pràctic d'acord amb l'ordre que segueixen els successius actes d'al·legacions de les parts i del tribunal, seguits de la celebració del judici oral, que té com a finalitat principal la pràctica de la prova, i que finalitza amb la sentència i, naturalment, amb totes les altres formes en què pot finalitzar un procés, com ara l'aplanament o la transacció.

Finalment, la darrera part de la llei estarà dedicada a diverses qüestions complementàries i necessàries, com ara, sense ànim exhaustiu, el sistema de recursos, el procediment abreujat, els procediments especials i la jurisdicció voluntària. Es tracta d'institucions clau per al bon desenvolupament de la llei.

Dit això, m'agradaria detallar una mica més la regulació que es farà de les classes, nombres i tipus de procediments. Es preveu que el codi prevegi dos tipus de procediments: el judici ordinari i el judici abreujat, ambdós sotmesos als principis d'oralitat, concentració i immediació, que són els principis en els quals es fonamenta l'enjudiciament civil. El judici ordinari serà el procediment tipus per substanciar els assumptes a partir d'una determinada quantia, encara pendent d'acabar de determinar, així com els de quantia indeterminada i aquells que no tinguin designat un procediment especial per a la seva substanciació. S'estructurarà amb una primera fase per escrit que s'iniciarà per la demanda, seguida de la notificació i la contesta, una audiència prèvia i un judici oral. L'audiència prèvia vol complir les funcions de sanejament dels defectes processals, de determinació de l'objecte del procés, de mediació entre les parts i de petició de prova, entre d'altres finalitats. D'altra banda, el judici abreujat es configurarà com un judici determinat per raó de la matèria o de la quantia, i encabirà les reclamacions interdictals de defensa de la possessió, i els plets d'arrendaments o matrimonials, entre d'altres, així com les reclamacions fins a una determinada quantitat.

El procediment abreujat s'articularà mitjançant una fase inicial per escrit amb demanda i contesta i un emplaçament per al judici oral. Igualment i en relació amb els procediments especials, es regularà un procediment de protecció del crèdit, monitori, fonamentat en les

experiències del nostre entorn que ja estan en funcionament i que han donat bons resultats. Aquest procediment substituirà el procediment de l'ordre judicial de pagament, amb un increment de la quantia màxima i l'atribució de força de cosa jutjada a la sentència que hi posi fi. En el cas que no hi hagi oposició es dictarà un aute directament executiu, mentre que en cas contrari se substanciarà el judici ordinari o abreujat que sigui d'aplicació segons la quantia.

Xavier ESPOT i ZAMORA
llicenciat en dret i en humanitats
i ministre de Justícia i Interior